

Socialnämndens handlingsplan mot våldsbejakande extremism

December 2021

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

Socialnämndens handlingsplan mot våldsbejakande extremism

Utgivningsdatum: december 2021

Utgivare: Socialförvaltningen, avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, kompetenscenter barn och unga

Kontaktperson: Didara Muradova

Dnr: 3.1.1–614/2021

Innehåll

Inledning och syfte	3
Ansvar och samverkan	4
Lägesbild	6
<i>Internationellt</i>	<i>6</i>
<i>Nationellt 6</i>	
<i>Extremistmiljöerna</i>	<i>7</i>
Lokal lägesbild.....	8
Uppdrag och åtgärder kopplat till våldsbejakande extremism	9
<i>Aktiviteter för socialnämnden</i>	<i>12</i>
Föreningsbidrag och upplåtande av lokaler	14
<i>Aktiviteter föreningsbidrag och upplåtande av lokaler eller öppna rum ...</i>	<i>14</i>
Kompetenshöjande insatser	15
<i>Kompetenshöjande aktiviteter:</i>	<i>15</i>
Uppföljning.....	16

Inledning och syfte

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmana till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak. Våldsbejakande extremistmiljöer kan utgöra ett hot till exempel mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. På så sätt kan våldsbejakande extremistmiljöer utgöra ett hot mot hela demokratin och dessutom ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Den demokratiska processen underkänns av extremisterna och de ser det därför som motiverat att ta till odemokratiska metoder i kampen för att uppnå det de uppfattar vara det ideala samhället.¹

För att säkerställa Stockholms stads förmåga att förebygga och försvåra våldsbejakande extremism i staden beslutade kommunfullmäktige i maj 2016 stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism.² I riktlinjerna framgår att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. Syftet med handlingsplanen är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå. Handlingsplanerna ska innehålla en lokal lägesbild och därtill lämpliga lokala aktiviteter. Handlingsplanerna revideras årligen. I kommunfullmäktiges budget 2022 framgår att nämnder och bolagsstyrelser, i nära samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, ska fortsätta arbetet mot våldsbejakande extremism utifrån erfarenheter, kunskap och forskning inom området och att arbetet mot våldsbejakande extremism ska utgå från handlingsplaner som innehåller lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism är riktat mot tre extremistmiljöer; den autonoma miljön, vit makt-miljön och den islamistiska extremistiska miljön. En miljö i det här sammanhanget är en samling grupper som delar en ideologisk grund. Att arbetet fokuserar på dessa beror på att Säkerhetspolisen bedömer att dessa grupper är de främsta hoten mot vår demokrati och också mest benägna att använda våld för sin sak.³ Under 2019 har internationell terrorism till viss del förändrats. Antalet utförda våldsbejakande islamistiskt motiverade attentat i västvärlden har minskat, från en tidigare hög nivå. Samtidigt har antalet våldsbejakande högerextremistiskt motiverade attentat ökat. Liksom tidigare har det i stor utsträckning varit ensamagerande gärningspersoner som utfört attentaten. I många fall har de radikaliserats genom att ta del av våldsbejakande propaganda på internet och i sociala medier.⁴

Säkerhetspolisen pekar på att den våldsbejakande högerextrema ideologin får allt större spridning och attraherar fler. Utvecklingen innebär att risken ökar för att individer kan

¹ *Våldsbejakande extremism i Sverige - nuläge och tendenser* (Ds 2014:4), s. 17 och 20

² Dnr 155-943/2015

³ Säkerhetspolisens årsbok 2017, s30-35

⁴ Säkerhetspolisens årsbok 2019 s 22-23

inspireras att begå attentat eller grova våldsbrott och radikaliseringsen kan gå snabbt och vara svår att upptäcka.⁵

Läs mer om stadens arbete på <https://intranat.stockholm.se/Sidor/2017/1/Valdsbejakande-extremism-/>

Ansvar och samverkan

Ansvar

I Stockholms stad verkar och vistas i olika utsträckning personer och grupperingar från alla de våldsbejakande extremistiska miljöer som identifierats i Sverige. Var de finns och hur aktiva dessa olika grupper är skiftar över tid och dessa förändringar kan ske snabbt. Att dessa miljöer ständigt förändras är därför en viktig utgångspunkt att ta hänsyn till för de nämnder i staden som arbetar med dessa frågor. Staden ska aktivt motverka våldsbejakande extremism i de stadsdelar där sådana rörelser har fått fäste. Åtgärder ska vidtas skyndsamt när det finns kunskap om etablerade extremistgrupperingar i ett område, kunskap om individer som rekryterar till extremistgrupper eller där individer uppvisar riskbeteenden om radikalisering. Det ska finnas tydliga rutiner för att på individnivå kunna hantera avhoppare och drabbade. Stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner med verksamhetsspecifika analyser av nuläget och med riktade insatser i arbetet mot våldsbejakande extremism. Samtliga nämnder ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män, eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Stadens verksamheter har ett uppdrag att arbeta mot våldsbejakande extremism och berörda nämnder ansvarar för att aktiviteter som är lämpliga i förhållande till lägesbilden genomförs. Behovet av aktiviteter och aktiviteternas innehåll kan variera mellan olika delar av staden beroende på hur lägesbilden ser ut och vilka extremistiska grupper som finns lokalt. Berörda nämnder ansvarar vidare för att anställda inom de egna verksamhetsområdena har kunskap om området och känner till innehållet i nämndens handlingsplan. Nämnderna ska ha en lokal samordnare för detta arbete. Den lokala samordnaren ansvarar för att:

- Delta i stadens nätverk för samordnare mot våldsbejakande extremism och ha en nära samverkan med stadens centrala samordnare.
- I sin förvaltning aktivt arbeta för att implementera rutiner, mallar och dylikt kopplat till VBE.
- Löpande samverka med polisen och andra berörda aktörer lokalt för att ha en aktuell lägesbild.
- Den lokala lägesbilden uppdateras årligen och att medarbetarnas erfarenheter då inhämtas genom fastställd enkät.
- Vara kontaktpunkt från förvaltningen gentemot Polismyndigheten och andra berörda aktörer i frågor som rör våldsbejakande extremism.
- Säkerställa informationsdelning till berörda aktörer inom förvaltningens verksamheter.

⁵ Ibid, s 23

- Stödja förvaltningens verksamheter som berörs av frågan i sitt arbete.
- Bevaka och följa frågan lokalt, regionalt och nationellt.

Samverkan

Stadens verksamheter ska ha en nära samverkan med polisen. Det lokala brottsförebyggande arbetet regleras i en stadsövergripande samverkansöverenskommelse mellan staden och polisregion Stockholm och arbetet mot våldsbejakande extremism är ett av de stadsövergripande prioriterade områdena som pekas ut i samverkansöverenskommelsen. I den framgår fackförvaltningarnas ansvar i samverkan. Lokala samverkansöverenskommelser har tagits fram i alla stadsdelsförvaltningar och berört lokalpolisområde.

Samverkan avseende våldsbejakande extremism ska infogas i den befintliga samverkan och de samverkansorgan som finns idag med polis, skola, socialtjänst, förskola och civilsamhället med flera. Det är den som är ansvarig för samverkansforumet som är ansvarig för att våldsbejakande extremism tas upp med regelbundenhet vid möten.

Samverkan kring individer i risk att radikaliserar

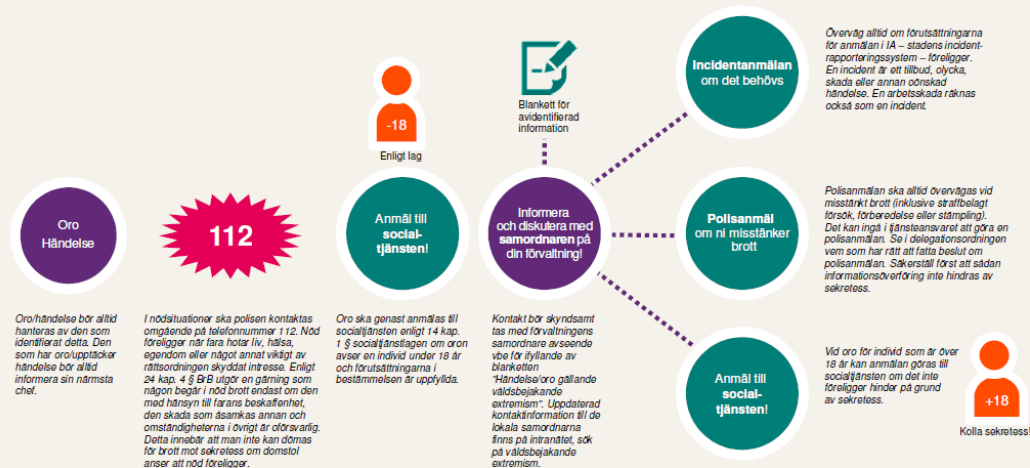
I stadens verksamheter möter medarbetare individer i riskzon för destruktiva livsmiljöer och utanförskap, exempelvis kriminalitet och radikalisering. Det finns ett behov av att utveckla arbetssätt och metoder för att fånga upp och motverka att individer radikaliserar. Särskilt viktig i detta arbete är samverkan mellan skola, socialtjänst och polis och forum för sådan samverkan ska säkerställas.

Individer ska tillfrågas om samtycke till att dela relevant information med berörda aktörer rutinmässigt av stadens verksamheter så att samverkan kan ske på individnivå i så stor omfattning som möjligt.

Rutin vid oro/händelse rörande våldsbejakande extremism

För att tydliggöra rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer har en rutin tagits fram. Där beskrivs hur medarbetare i staden ska agera när de känner oro för en individ eller det har inträffat något som kan vara kopplat till våldsbejakande extremism.

Rutin för Stockholms stad vid oro/händelse rörande våldsbejakande extremism

Blankett för oidentifierad information

En blankett för oidentifierad information har tagits fram för att användas vid oro/händelser rörande VBE. Den finns på intranätet och ska fyllas i och skickas till förvaltningens samordnare. Blanketten är en del i arbetet med att kartlägga förekomsten av VBE lokalt.

Lägesbild

Internationellt

Under de senaste åren kan konstateras att av de terrorbrott som fullbordats eller har avbrutits har fler varit kopplat till våldsbejakande högerextremism än till våldsbejakande islamistisk extremism. Både våldsbejakande högerextremism och våldsbejakande islamistisk extremism uppmanar i digitala miljöer sina anhängare att utföra attentat.

Nationellt

Säkerhetspolisen bedömer i nuläget att attentatshotet från den våldsbejakande högerextrema miljön är på samma nivå som det från den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön. Det främsta attentatshotet bedöms komma från ensamagerande personer som utöver en ideologisk drivkraft, kan ha personliga skäl till sitt agerande. Ett attentat skulle sannolikt genomföras med ganska enkla medel.

Resande till och återvändande från Syrien och Irak

Under 2020 återvände en handfull personer från tidigare konfliktområden i Syrien och Irak. Det är inte någon homogen grupp människor som återvänder. Majoriteten bedöms vara

fortsatt radikaliserade och påverkade av upplevelserna i konfliktområdena, medan andra inte är det. Det krävs därför individuella bedömningar av avsikt och förmåga, såväl vid återvändandet som efteråt. Det är viktigt att inte fokusera enbart på de individer som återvänt, utan även komma ihåg att miljöerna som individerna reste ifrån finns kvar. Där finns grogrund för fortsatt extremism. Dessa miljöer har fortsatt växa och ökat risken för radikalisering.

Det pågår inte längre något resande till Syrien och det finns inte någon annan motsvarande konflikthärd att resa till. Det är ännu för tidigt att säga något om hur situationen i Afghanistan kan komma att utvecklas.

Valet 2022

Det bedöms finnas avsikt att verka författningshotande genom att inverka på andras demokratiska fri- och rättigheter inom samtliga tre extremistmiljöer.

Extremistmiljöerna

Våldsbejakande islamistisk extremism

Miljön bygger på relationer och förtroende och det handlar mycket om att visa sin hängivenhet vilket t.ex. kan ske genom att anhängare reser till konfliktzoner och blir krigare. Miljön i Stockholm bedöms i första hand ägna sig åt stödverksamhet till terrorism, såsom radikalisering, rekrytering, facilitering och finansiering. Miljön är i staden koncentrerad till Järva-området, men finns i mindre omfattning även i någon/några av stadens södra stadsdelar.

Våldsbejakande högerextremism

Miljön arbetar för att öka sina kunskaper om krigsföring och att lära sig strida. Detta görs på plats i andra länder, där det finns länder som erbjuder stridsträning mot betalning. Det finns fler löst sammansatta nätverk inom miljön under 2020 än tidigare. Miljön finns över hela staden.

Nordisk styrka (NS)

Organisationen bedöms fortfarande vara i etableringsfas, bygger upp organisationen och tränar sina medlemmar. Man arbetar för att bli en elitistisk styrka, där alla som ska vara medlemmar måste kunna bidra med något. NS har kommunicerat att man inte avser ägna sig åt opinionsbildande aktiviteter. Organisationen bedöms ha förmåga att agera.

Nordiska motståndsrörelsen

Organisationen har svårt att attrahera ny medlemmar. Detta beror sannolikt på att organisationen inte genomfört så många aktioner på sistone. Generellt sätt ägnar sig organisationen åt aktiviteter av opinionsbildande karaktär såsom flygbladsutdelning, banderollupphängning och mindre manifestationer. Organisationen ägnar sig också åt att kartlägga vänsterextrema och hänga ut i sociala medier och på banderoller.

Våldsbejakande vänsterextremism

Miljön är kraftigt försvagad, utan tydlig struktur och man har svårt att organisera sig. Det är endast när högerextrema organisationer samlar sig i demonstrationer och liknande som den våldsbejakande vänstermiljön blir synlig. Man ägnar sig åt bostadsangrepp, uthängningar av och riktade utskick till högerextrema. Miljön finns främst i centrala och de södra delarna av staden.

Nya fenomen

Högerextrem accelerationism ⁶

Accelerationism kan beskrivas som en politisk strategi som bygger på grundtanken att samhällsutvecklingen följer ett ideologiskt förutbestämt schema mot undergång. Företrädarna menar att denna kollaps kan påskyndas för att ersätta det nuvarande samhällssystemet med vad de ser som ett idealsamhälle. Liknande strategier och idéer har tidigare anammats och uttryckts av flera olika politiska och religiösa rörelser. På senare år har accelerationismen fått brett genomslag inom extremhögerns yttersta kant

Ekofacism

Det finns ett ökat intresse för ekofascism och miljö- och djurrättsfrågor bland våldsbejakande högerextremister i Sverige. Klimatkrisen skylls på den ökade invandringen, jordens överbefolkning och politikernas bristande handlingskraft i frågan. Ideologin grundar sig i nationalism, anti semitism och accelerationism, det vill säga övertygelsen att samhället behöver kollapsa i en snabbare takt genom mer radikala metoder.

Digitalt

De digitala plattformarna spelar en större roll i och med pandemin. Det finns indikationer på att detta snabbar upp radikaliseringsen, särskilt bland unga.

Lokal lägesbild

Under 2021 har staden tagit emot återvändare från Syrien i form av kvinnor och barn. Socialförvaltningen har erbjudit och fortsätter erbjuda kompetenshögande insatser i frågan och har ansvar för att stötta berörda stadsdelsförvaltningarna i deras beredskap, mottagande och hantering av ärenden. I övrigt har inga händelser med kopplingar till våldsbejakande extremism (VBE) miljöer uppmärksammats i förvaltningens verksamheter.

Kartläggning

Förvaltningens lokala lägesbild baseras på information från socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, socialtjänstavdelningen och administrativa avdelningen.

Analys

Utöver arbetet med återvändande kvinnor och barn från Syrien finns inga händelser med kopplingar till VBE miljöer inrapporterade under det senaste året. Den samlade bedömningen är att samtliga medarbetare i förvaltningen har kännedom om våldsbejakande extremism. Nästan samtliga medarbetare har gått stadens utbildning och chefer och medarbetare inom socialtjänsten upplever att de fått ökad kunskap och stöd i sitt arbete från förvaltningens VBE-samordnare. Förvaltningens samordnare fortsätter erbjuda kompetenshögande insatser i form av föreläsningar, utbildningar och workshops till socialtjänstens chefer och medarbetare både inom förvaltningen och till stadsdelsförvaltningarna.

Under 2021 har staden tagit emot återvändande kvinnor och barn från Syrien. Svenska myndigheter har förberett sig för att ta emot dessa kvinnor och barn. Förvaltningen fortsätter erbjuda kompetenshögande insatser i frågan och har ansvar att stötta de berörda stadsdelsförvaltningarna i deras beredskap, mottagandet och hantering av ärenden.

⁶ Våldsbejakande högerextrem accelerationism, Centrum mot våldsbejakande extremism hemsida 2021-10-22

Vägledningen för barn och unga som är återvändare från krigsdrabbade områden med våldsbejakande extremism som togs fram i april 2019 har nu uppdaterats. Uppdateringen avser främst förtydligande och konkretisering av vissa områden och frågor med kopplingar till barnavårdsutredningar. Uppdateringen bygger på de kunskaper och erfarenheter av handläggningen av LVU-processer avseende de barn och deras vårdnadshavare som hittills återvänt från krigsdrabbade områden där det förekommer våldsbejakande extremism.

Förebyggande arbete generellt bedrivs sedan lång tid och på olika nivåer inom förvaltningens verksamheter både vad gäller universell, selektiv och indikerad prevention. Förvaltningen bedömer att arbetet mot våldsbejakande extremism, som ska omfatta samtliga extremistmiljöer, är inkluderat i befintligt arbete. Socialförvaltningen har tagit fram ett metodstöd för samtal inom socialtjänsten vid tecken på våldsbejakande extremism och även kunskapsstöd för att förebygga radikaliserings. Förvaltningens samordnare tillsammans med centrala samordnaren mot våldsbejakande extremism fortsätter bistå med kompetenshöjande insatser i utpekade stadsdelsförvaltningar. God samverkan mellan stadens aktörer, exempelvis med skola och socialtjänst, är viktigt för att främja och förebygga våldsbejakande extremism. Kompetenshöjande insatser erbjuds inom ramen av samverkan mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen samt arbetsmarknadsförvaltningen. Flera utbildningsinsatser har erbjudits till både skolor och Jobbtorg för att höja kompetensen kring frågan samt att informera om vikten av anmälningsplikten. Förvaltningens samordnare har även varit stöd i individärenden där det har kommit in orosanmälningar från skolan.

Uppdrag och åtgärder kopplat till våldsbejakande extremism

Samordning

Socialförvaltningens VBE-samordnare finns på kompetenscenter barn och unga vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor med särskilt ansvar för att på en stadsövergripande nivå samordna socialtjänstens frågor kring våldsbejakande extremism både inom BoU-, vuxen- och funktionshinderområdet. Avdelningen har bland annat i uppdrag att stödja stadsdelsförvaltningarnas preventiva insatser samt sprida och samla kunskaper och effektiva och evidensbaserade metoder. Avdelningen har fungerande strukturer och nätverk för informations- och kunskapsutbyte med och mellan stadsdelsförvaltningarna. VBE-samordnaren driver också socialförvaltningens interna arbete mot våldsbejakande extremism och är ett kunskapsstöd gentemot stadsdelsförvaltningarnas socialtjänster genom att tillhandahålla information, utbildning och andra relevanta kompetenshöjande åtgärder. Socialförvaltningens VBE-samordnare representerar förvaltningen i olika sammanhang och på olika nivåer där erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling erbjuds. Arbetet sker i nära samverkan med stadens centrala VBE-samordnare vid SLK.

Socialförvaltningens VBE-samordnare ansvarar också för att förvaltningen genomför nödvändiga aktiviteter i förhållande till förvaltningens handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism. Detta arbete fortsätter även under 2022. Kompetenscenter barn och unga ansvarar för ett stadsövergripande socialtjänstnätverk mot våldsbejakande extremism med representanter från socialtjänstens olika områden som träffas fyra gånger per år. Syftet med nätverket är att få ökad samsyn inom området, vara ett forum för diskussioner,

erfarenhetsutbyte och lärande om hur socialtjänstens kan förebygga, utreda och ge insatser till personer som är involverade eller riskerar att involveras i våldsbejakande extremism.

VBE - teamet

Socialförvaltningen har inrättat ett VBE-team vars uppdrag är att i samverkan med polis ta en första kontakt med enskilda individer som polisen eller säkerhetspolisen bedömer har en koppling till våldsbejakande extremistiska miljöer. Teamets målgrupp är vuxna individer utan barn och målsättningen är att vid ett möte tillsammans med polis erbjuda hjälp och stöd. Om individen vill så länkar teamet till ansvarig stadsdelsförvaltning som tillsammans med den enskilde kan komma överens om hur ett stöd skulle kunna utformas. När det gäller personer ur nämnda målgrupp som har minderåriga barn och där det finns en oro kring barnen gör polisen en orosanmälan till ansvarig stadsdelsförvaltning. Utöver den kontaktskapande verksamheten ska VBE-teamet också bidra till att utveckla arbetssätt och metoder för att arbeta med målgruppen och med samverkande myndigheter.

Stadens centrala avhopparverksamhet och Sociala insatsgrupper (SIG)

I Stockholms stad ska socialtjänsten ha förmåga och förutsättning att underlätta för dem som vill lämna en våldsbejakande miljö och vid behov kunna vidta behövliga åtgärder. Insatser som utgör stöd till individer som är motiverade att lämna extremistiska miljöer bedöms utifrån motsvarande kriterier som idag används för att ge stöd till individer som vill lämna en kriminell livsstil.

Detta stöd kan erbjudas inom ramen för stadens centrala avhopparverksamhet vid socialförvaltningen eller via ytterstadsdelsförvaltningarnas sociala insatsgrupper (SIG). Avhopparverksamheten vid socialförvaltningen är tillgänglig för individer med hög hotbild som har ett särskilt skyddsbehov, vilket bedöms av polisens centrala Brottsoffer-och personsäkerhetssektion (BOPS). SIG vuxna riktar sig till vuxna kvinnor och män som har behov av stöd för att bryta en kriminell livsstil och är motiverade att delta i de insatser som föreslås. För att ingå i en social insatsgrupp måste individen lämna sitt samtycke till att sekretessen bryts så att relevant information kan delas mellan berörda myndigheter.

För att få stöd av stadens centrala avhopparverksamhet krävs att individen samtycker till att sekretessen bryts mellan socialtjänst och Bops. Avhopparverksamheten erbjuder målgruppen socialtjänstavdelningens samlade insatser och kompetenser. Insatser som erbjuds är bland annat budget- och skuldrådgivning, träningslägenhet med boendestöd, öppenvårdsbehandling, krisstöd, motivationssamtal, missbruksbehandling i heldygnsvård med kriminalitetsprogram, stöd i kontakter med sjukvård, individuell behandlingskontakt på Behandlingsenheten med mera. Verksamheten har även upparbetat ett nära samarbete med såväl Jobbtorg Stockholm som Arbetsförmedlingen. Socialförvaltningen har även placerat ett antal avhoppare utanför Stockholm genom avhopparprogram på den privata marknaden.

SIG kan länka till alla relevanta insatser inom socialtjänsten. SIG kan också länka till andra myndigheter och aktörer, t.ex. hälso- och sjukvården, arbetsmarknadsförvaltningen och civilsamhället. En förutsättning är att individen samtycker till att sekretessen bryts enligt 10 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, för att polisen, socialtjänsten och andra delaktiga myndigheter och berörda aktörer ska få en gemensam bild av individens

situation och behov, och därmed bättre förutsättningar för att samordna och genomföra sina insatser.

Polisen gör kontinuerliga bedömningar av hotbild och skyddsbehov gällande individerna som är inskrivna i SIG. I vissa fall kan den enskildes behov p.g.a. hög hotbild inte tillgodoses på hemmaplan inom den egna verksamheten utan den enskilde behöver komma till ett boende som skyddar från hotbilden, ibland på annan ort.

Ansvaret för stöd och skydd för barn och unga upp till och med 20 års ålder, som begår brott och/eller misstänks ha kopplingar till VBE, ligger på stadsdelsförvaltningarnas barn- och unga enheter inom individ- och familjeomsorgen. Arbetet styrs till stor del av samma bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU som socialtjänstens arbete med barn och unga generellt. Socialtjänsten har också särskilda uppgifter gällande unga lagöverträdare som framgår av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL. Alla insatser som beviljas ges med stöd av SoL utifrån de individuella behov och förutsättningar som råder i det enskilda fallet.

Stöd till anhöriga

Ett liv kopplat till våldsbejakande extremism sker ofta i en social kontext vilket involverar människor i personens närhet. Anhöriga till personer som är inblandade i våldsbejakande extremism kan behöva stöd för egen del. Hur stödbehovet ser ut är beroende av vilken relation den anhöriga har till den som är kopplad till extremismen, om de är föräldrar och syskon eller om de är partner eller barn till personen. Att det personliga sociala nätverket har uthållighet att kunna ge stöd har visat sig ha en positiv påverkan på människors motivation att söka hjälp att lämna en extremistmiljö. Anhöriga kan även spela en viktig roll för att personer med koppling till våldsbejakande extremism ska behålla sina stöd- och behandlingskontakter. Därför är det av vikt att socialtjänsten vid behov erbjuder stöd till anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism. Insatserna behöver anpassas utifrån individuella förutsättningar och utifrån att olika former av våldsbejakande extremism tar sig olika uttryck. Socialtjänstens ordinarie verksamheter har ett ansvar för att kunna stödja anhöriga inom ramen för socialtjänstens uppdrag att tillhandahålla service, råd och stöd. Socialförvaltningens behandlingsenhet har i uppdrag att vara ett komplement till stadsdelsnämndernas anhörigstöd och kunna erbjuda stödsamtal med anhöriga.

Förebyggande arbete

För att bidra till ett kunskapsbaserat förebyggande arbete i staden bör socialtjänsten utgå från kända risk- och skyddsfaktorer samt lokala lägesbilder, och innehålla en kombination av stöd kring både universella/generella insatser som riktas till alla, selektiva insatser som riktas till grupper i riskzon samt indikerade insatser som riktas till enskilda inom områdena ANDTS, våld i nära relationer, kriminalitet, psykisk ohälsa och våldsbejakande extremism.

Ett mer sammanhållet stöd från socialförvaltningen till stadsdelsförvaltningarna skulle sannolikt innebära vinster för alla parter i form av bland annat resursoptimering och ökad samverkan, samtidigt som det ökar möjligheten att rikta insatser till där de behövs bäst och på så sätt bidra till en ökad likställighet i stadens förebyggande arbete. Inom ramen för arbetet mot våldsbejakande extremism är det viktigt att upptäcka extremistiska miljöer och personer i riskzon att radikaliserar i ett tidigt skede. Medarbetarna som jobbar med frågan behöver

känna till den lokala lägesbilden, ha kunskap om olika grupper symboler och andra kännetecken liksom kunskap om vart medarbetare och invånare ska vända sig när det finns misstanke att en person håller på att radikaliseras eller på annat sätt stödjer, rekryterar eller förespråkar våldsbejakande extremism.

Förhinderande verksamhet

I stadens verksamheter möter medarbetare individer i riskzon för destruktiva livsmiljöer och utanförskap, exempelvis kriminalitet och radikalisering. Det finns ett behov av att utveckla arbetssätt och metoder för att fånga upp och motverka att individer radikaliseras. Särskilt viktigt i detta arbete är samverkan mellan skola, socialtjänst, Jobbtorg, polis och Kriminalvården/Frivården. Socialtjänsten har enligt lagstiftningen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver men detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som andra huvudmän har. Det finns inga lagar som stödjer socialtjänsten i att sätta in tvångsåtgärder mot vuxna individer som exempelvis återvänt från krig eller rör sig i miljöer med våldsbejakande extremism. När det gäller barn och unga har socialtjänsten ett särskilt utpekad ansvar i socialtjänstlagen att verka för att förhindra att barn och unga far illa och i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, besluta om vård och fostran utanför det egna hemmet med stöd av SoL eller LVU. Samverkan är centralt både vad gäller barn och vuxna så att alla myndigheter kan hjälpas åt att fånga upp och verka för att motverka att individer radikaliseras och motivera till stöd och hjälp att ta emot adekvata insatser för dem som befinner sig i en kriminell eller våldsbejakande miljö.

Om en vuxen individ vill ha stöd för att undgå radikalisering eller lämna en våldsbejakande eller kriminell miljö bör socialtjänsten erbjuda insatser. Alla ärenden utgår från individens behov, vilket säkerställer att rätt stöd ges utifrån varje enskild individs förutsättningar. Om individen samtycker till att information delas mellan myndigheter och aktörer kan stödet erbjudas inom ramen för t.ex. sociala insatsgrupper eller stadens avhopparverksamhet.

Aktiviteter för socialnämnden

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
VBE-samordnaren deltar i SLK:s stadsövergripande VBE-nätverk där stadens lokala VBE-samordnare träffas regelbundet för att diskutera aktuella frågor och utbyta kunskaper och erfarenheter. VBE-samordnaren deltar även i Center mot våldsbejakande extremism (CVE:s) storstadsnätverk, CVE:s socialtjänstnätverk och i arbetet med Nordic Safe Cities Capitol Room.	Katarina Munier	Varannan månad för stadsövergripande nätverket. 24 tillfällen per år för externa samverkansmöten.	Löpande och T1, T2 och VB
Socialförvaltningens VBE-samordnare håller i det stadsövergripande socialtjänstnätverket mot VBE. Nätverkets syfte är att få samsyn, ha forum att utbyta erfarenheter och diskutera aktuella	Katarina Munier	Fyra gånger per år.	Löpande i samband med T1, T2 och VB

händelser med kopplingar till VBE området inom socialtjänsten.			
Fortsätta träffas med arbetsgruppen bestående av representanter från stadsdelsförvaltningarna som fokuserar på lämpliga bedömningsinstrument för socialtjänstens arbete mot VBE och vara ett stöd i CVE:s arbete med att ta fram ett bedömningssamtal mot VBE	Katarina Munier	2021-2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Ta fram stödmaterial för arbetet med stöd till anhöriga mot VBE	Katarina Munier	Årsskiftet 2021/2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Socialförvaltningen deltar i arbetet med att ta fram en fördjupad utbildning och en expertutbildning avseende högerextremism.	Katarina Munier och Christina Kiernan	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Medverka vid utbildningar på sdf som syftar till att erbjuda vägledning till dem som arbetar med målgruppen inom socialtjänsten.	Katarina Munier	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Fortsätta efterleva stadens riktlinjer, vägledning samt blankett för avidentifierad information i samtliga verksamheter inom Socialförvaltningen	Katarina Munier	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Samverka med polis och stadsdelsförvaltningarna kring individer som polisen identifierat som återvändare från krigshärjade områden. VBE teamet ska utgöra en första kontakt för stadens socialtjänst och andra verksamheter i staden för att lotsa individer kopplade till VBE till rätt socialtjänstinstans.	Lena Svärd	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Fortsätta erbjuda stöd till individer som uttrycker att de vill lämna extremistmiljöer genom att lotsas till socialtjänsten i rätt stadsdelsförvaltning. Även anhöriga till individer som befinner sig i extremistmiljöer ska erbjudas stöd.	Lena Svärd, Katarina Munier och Helena Düsing	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Förvaltningen erbjuder stadsdelsförvaltningarna stöd genom Förstärkningsteamet, särskilt erfarna socialsekreterare i arbetet med att utreda barn och unga.	Katarina Munier och Anna Friberg	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Vid behov erbjuda plats för familjer med barn 0-12 år i behov av utredning eller föräldrastöd.	Magnea Bjarnadottir.	Under 2021-2022	Löpande i samband T1,T2 och VB

Inventering av insatser kopplat till VBE inom andra målgrupper såsom offer för människohandel, personer i kriminalitet, utsatta för HRV och VINR har påbörjats inom förvaltningen. Undersöka kopplingar och skillnader i våldsmekanismer och behov av stödinsatser.	Katarina Munier, Maria Karlsson och Lena Svärd	Under 2021-2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Förvaltningens samordnare fortsätter erbjuda kompetenshöjande insatser i frågan om återvändare och har ansvar att stötta de berörda stadsdelsförvaltningarna i beredskapen, mottagandet och hanteringen av ärenden.	Katarina Munier	Under 2021 och 2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Ta fram underlag om arbete med vuxna återvändare utifrån stödinsatser.	Katarina Munier	Under 2021 och 2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB

Föreningsbidrag och upplåtande av lokaler

Riktlinjerna för Stockholms stads arbete mot våldsbejakande extremism anger tydligt att stöd i form av ekonomiska bidrag från staden inte ska ges till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Föreningar som uppmuntrar till, eller stödjer, våldsbejakande extremism ska fräntas all typ av stöd i den mån de har sådant. Stadsövergripande riktlinjer för stadens arbete med föreningsbidrag och upplåtande av lokaler beslutades av kommunfullmäktige under 2021.

Av socialnämndens riktlinjer för bidrag till ideella föreningar framgår vilka krav som ställs på föreningar för att de ska kunna beviljas bidrag genom socialnämndens organisations- och föreningsutskott. Sedan maj 2017 framgår av riktlinjerna att föreningen ska ta avstånd från våldsbejakande uttryck och åsikter. Vidare framgår att föreningen inte heller får samverka med, eller anlita, organisationer eller personer som uttrycker åsikter i strid mot detta. Om föreningen inte lever upp till eller bryter mot kraven i riktlinjerna beviljas inte bidrag och beslutade bidrag kan stoppas från att betalas ut.

Aktiviteter föreningsbidrag och upplåtande av lokaler eller öppna rum

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
Granska nya föreningar som söker bidrag	enhetschef	Löpande	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Följa upp föreningar som beviljats bidrag	enhetschef	Löpande	Löpande i samband med T1, T2 och VB

Implementera stadsövergripande riktlinjer avseende föreningsbidrag och lokaluthyrning i förvaltningen	enhetschef	Löpande	VB
---	------------	---------	----

Kompetenshöjande insatser

Behovet av kunskapshöjande åtgärder i staden är fortsatt stort. En webbaserad grundutbildning avseende våldsbejakande extremism har tagits fram och finns i alla anställdas utbildningsportal. Förvaltningarna säkerställer att relevant personal genomgår grundutbildningen samt deltar i andra stadsövergripande utbildningar som anordnas. Under 2022 kommer en webbaserad fördjupningsutbildning om vitmakt-rörelsen tas fram i samverkan med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet och förvaltningarna säkerställer därefter att relevant personal genomgår utbildningen.

Som ytterligare stöd för stadens medarbetare finns stadens kunskapsunderlag om arbetet mot våldsbejakande extremism samlat på en intranätssida

<https://intranat.stockholm.se/Sidor/2017/1/Valdsbejakande-extremism/>

Kompetenshöjande aktiviteter:

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
Medarbetare inom socialförvaltningen har grundläggande och fördjupande kunskaper i VBE utifrån handlingsplanen	Katarina Munier och ansvarig enhetschef	2022	Löpande i samband med T1, T2 och VB
Relevant personal ska ha kunskap om stadsövergripande rutiner till exempel hur en ska agera vid händelse/oro kopplad till VBE, användande av blanketten för avidentifierad information och sekretessbrytande regel om en får kännedom om att någon kan misstänkas ha begått grovt krigsbrott, folkmord eller brott mot mänskligheten.	Katarina Munier och ansvarig enhetschef	2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Stödja stadsdelsförvaltningarna i arbetet med att integrera VBE arbetet i socialtjänsten.	Katarina Munier, Christina Kiernan och stadsdelsförvaltningarnas lokala VBE samordnare	2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Anordna workshops för Jobbtorg City och enheterna för ekonomiskt bistånd vid sdf Norrmalm, Östermalm, Kungsholmen och Södermalm i syfte att tydliggöra rutiner och	Katarina Munier, Christina Kiernan och	Ett tillfälle under våren och ett tillfälle	Utvärdering via esmaker efter

ansvar vid händelser med kopplingar till våldsbejakande extremism.	arbetsmarknadsförvaltningens VBE samordnare	under hösten 2022	genomförd WS.
Stötta stadsdelsförvaltningarna med kunskapshöjning samt metodutveckling inom ramen för stadens avhopparverksamhet/SIG, anhörigstöd och behandlingsenheten.	Katarina Munier och Christina Kiernan	2022	Löpande i samband med T1,T2 och VB
Anordna föreläsningar för ledning och kuratorer i Stockholms stads skolor med fokus på anmälningsskyldigheten med koppling till VBE.	Utbildningsförvaltningens VBE-samordnare och Katarina Munier	2022	Utbildningen utvärderas via esmaker efter genomförd föreläsning.
Vid behov anordna workshop av framtaget metodstöd för samtal med individer som är på väg att radikaliserar eller befinner sig i VBE-miljöer.	Katarina Munier	2022	Utvärdering via esmaker efter varje genomförd WS
Vid behov anordna workshop med fokus på vitmaktmiljö	Katarina Munier	2022	Utvärdering via esmaker efter varje genomförd WS
Vid behov anordna utbildningsinsatser med fokus på återvändarfrågan	Katarina Munier	2022	Utvärdering efter varje genomförd WS
Delta i workshop för fältassistenter och medarbetare vid medborgarkontoret i Rinkeby-Kista sdf och Spånga-Tensta sdf med fokus på det förebyggande arbetet mot VBE	Katarina Munier, Christina Kiernan och de lokala VBE-samordnarna på respektive sdf.	Två tillfällen under hösten 2021	Utvärdering efter varje genomförd WS

Uppföljning

Enligt stadens riktlinjer ska handlingsplanen behandlas av ansvarig nämnd och godkännas av kommunstyrelsen. Handlingsplanen ska följas upp årligen inom ramen för ordinarie styrning under inriktningsmålet En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla och KF:s mål om att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. Handlingsplanen revideras årligen utifrån aktuell lägesbild. Lägesbilden tas fram tillsammans med andra berörda nämnder samt i samarbete med polisen. Nästa revidering sker i samband med vp 2022.